

Черков Г. А. Шахта. Енергетика кіногенічності : монографія / Георгій Черков. – К., 2017. – 124 с. ISBN 978-966-02-8213-1

Війна на сході України викликала відчутний резонанс у царині вітчизняної культури, гостра проблематика доби знайшла відображення у десятках фільмів, музичних образів, у малярстві й фотографії, у понад сотні творів художньої літератури, а також у низці наукових, зокрема – мистецтвознавчих, розвідок. Цілком закономірно, що мистецька еліта зосередилась на осмисленні різноманітних аспектів збройного протистояння, котре триває вже четвертий рік, на розгляді гуманітарних передумов і перспектив ситуації на Донбасі, ключем для розуміння яких є, зокрема, кінострічки, на яких виховано кілька поколінь населення регіону. Важливу роль у цьому сенсі відіграють дві збірки наукових праць, видані Національним центром ім. О. Довженка («Кінематографічна ревізія Донбасу», 2015, «Кіноревізія Донбасу. 2.0»), а також збірка статей, випущена ІМФЕ ім. М. Т. Рильського за результатами спільної з КНУТКиТ ім. І. К. Карпенка-Карого II Міжнародної науково-практичної конференції «Екранна творчість в сучасному медіакультурному просторі. Образ шахтарського краю в екранних мистецтвах (історія, теорія, сучасність)». Вміщена в цьому виданні стаття Г. Черкова «Шахта – жанровий кінопотенціал: ідейний пафос, соціальна драма, пригодницький колорит» стала відправним

пунктом для подальшої дослідницької праці автора, результатом якої стала монографія «Шахта. Енергетика кіногенічності».

Ця праця стоїть особно у вищезгаданій серії наукових розвідок. Тоді як переважна більшість авторів приділили основну увагу аналізу політичного замовлення і маніпулятивних технологій впливу на глядацьку свідомість у радянському масиві фільмів про Донбас, Г. Черков виокремив насамперед філософський і естетичний аспекти теми. На перший погляд, ідеологічний компонент екранного образу шахти згадується автором лише побіжно – через жорсткі світоглядні настанови радянського кінотовиробництва, які складно оминати увагою, аналізуючи кінотексти радянської доби. Теоретичним підґрунтям дослідження Черков обрав міфопоетичну систему розкриття культурних кодів. Такий підхід дав змогу залучити до інтерпретації обраних ним кінотекстів широкий спектр мотивів давньогрецької міфології, передусім – цикл про створення Дедалом палацу Лабіринт і Мінотавра. Автор безпомилково провів наскрізну смислову вісь досліджуваного кіноматеріалу: «...подвійні мотиви – хтонізму і людської раціональної праці – цілком можна побачити в образі шахти, втім, скоріше, не як завершену перемогу, а як простір постійно існуючого

протиставлення і протистояння людини і природи, розуму і стихії».

Кожен розділ монографії («Радянські фільми про шахтарів», «Шахта як простір соціальної драми», «Трилери і пригоди», «Міфологічний аспект» і «Пропорція спеціального і універсального») закладає вектори можливих подальших наукових розвідок, для яких вочевидь існує значна джерельна база. Г. Черков не намагається охопити всього розмаїття наявного кіноматеріалу, окреслюючи лише потрібне для предмета його розвідки коло творів і митців (блискучою віньеткою постає короткий, але виразний і майстерно акцентований портрет режисера Л. Лукова), аскетично виокрем-

люючи найважливіші для теоретичних узагальнень мистецькі явища. Підсумовуючи результати виконаного дослідження, автор зазначає: «У всіх випадках фактура матеріалу шахти реалізує потужний виразний кіногенічний потенціал». При цьому він переконаний: «Ті фільми виявляються цікавими, в яких тематичний компонент, предметна область працюють саме як підсилювач загальнолюдських мотивів, їх каталізатор».

Ця присвячена Г. Черковим кільком поколінням гірняків праця, видана одразу двома мовами – російською і українською, – є істотним науковим і особистим людським внеском у процес гармонізації духовної культури країни.

Людмила НОВІКОВА